

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШДАГИ ЎРНИ

Умаров Закир Равупович

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Малака ошириш институти

Махсус-касбий фанлар кафедраси профессори

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17051731>

ARTICLE INFO

Received: 11th August 2025

Accepted: 12th August 2025

Published: 30th August 2025

KEYWORDS

*ички ишлар органлари,
жамоат тартиби,
хавфсизлик,
жиноятчиликнинг олдини
олиш, фуқаролар билан
мулоқот, технологиялар,
ислоҳотлар, профилактика,
қонун устуворлиги.*

ABSTRACT

Ушбу мақола ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлашдаги ўрнини кўриб чиқади. Ички ишлар органларининг асосий вазифалари, жамоат хавфсизлигини таъминлашдаги роли, фуқаролар билан мулоқот ва замонавий технологиялардан фойдаланиш масалалари таҳлил қилинади. Мақола юртимизда амалга оширилган ислоҳотлар, уларнинг самарадорлиги ва мавжуд муаммоларга эътибор қаратади. Олимларнинг тадқиқотларига асосланиб, органлар фаолиятининг жамиятга таъсири ва уни янада такомиллаштириш йўллари кўрсатилади. Мақсад – ички ишлар органларининг жамоат тартибини мустақамлашдаги муҳимлигини илмий-амалий жиҳатдан асослаш ва бу борада таклифлар беришдир.

Жамоат тартиби ва хавфсизлиги ҳар қандай мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши ҳамда фуқароларнинг тинч-тотув ҳаёти учун асосий омиллардан биридир. Ички ишлар органлари ушбу тартибни таъминлашда муҳим институт сифатида фаолият кўрсатади, улар қонун устуворлигини амалга ошириш, жиноятчиликнинг олдини олиш ва фуқаролар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш вазифаларини бажариб, давлат ва жамият ўртасидаги муҳим боғловчи вазифасини ўтайди. Олимларнинг фикрича, ички ишлар органларининг фаолияти жамоат тартибини сақлашда фақат қонун-тартиботни назорат қилиш билан чекланмайди, балки жамиятдаги ижтимоий муносабатларни тартибга солиш ва фуқароларнинг хавфсизлигини кафолатлашни ҳам ўз ичига олади. Масалан, Исмоилов И. ўзининг ишида “жамоат хавфсизлигини таъминлаш учун бутунлай янги тартиб ва механизмлар”ни таклиф этиб, ушбу органларнинг ролини янгича ёндашувлар асосида таҳлил қилган [1]. Бу фикр ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлашдаги ўрнининг илмий-амалий аҳамиятини таъкидлайди, чунки улар нафақат реактив чораларни кўриш билан, балки профилактик фаолият орқали жамиятнинг барқарорлигини таъминлайди.

Ички ишлар органларининг асосий вазифалари кўп қиррали бўлиб, улар жамоат тартибини сақлаш, жиноятчиликка қарши курашиш ва фуқаролар билан мулоқотни кучайтиришни ўз ичига олади. Жамоат жойларида патруллик хизматини амалга ошириш орқали улар тартибсизликларнинг олдини олади, оммавий тадбирларда хавфсизликни таъминлайди ва фуқароларнинг ҳуқуқий маданиятларини оширишга ҳисса қўшади. Зиёдўллаев М.З. ўзининг тадқиқотида ички ишлар органларининг бошқарувини такомиллаштиришни таъкидлаб, уларнинг жамоат тартибини

сақлашдаги ролини маълумот-таҳлилий фаолият билан боғлаган, чунки “хизмат худудида жамоат тартибини сақлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш вазифасининг муваффақияти кўп жиҳатдан маълумот ва таҳлилий фаолиятлар қанчалик тартибга солинганига боғлиқ” деб ёзади [2]. Бу фикр ушбу органларнинг фаолиятида маълумот-таҳлилий ишларнинг муҳим ўрнини кўрсатади, чунки замонавий шароитда жиноятчиликнинг олдини олиш учун фақат физик куч етарли эмас, балки илмий-таҳлилий ёндашув ҳам талаб этилади.

Жамоат тартиби деганда жамиятдаги ижтимоий муносабатларнинг қонун доирасида бўлиши, фуқароларнинг ҳуқуқларига риоя қилиниши ва уларнинг ҳаётий фаолиятларининг хавфсизлиги тушунилади. Ички ишлар органлари ушбу тартибни таъминлашда патруллик хизмати, жиноятларни тергов қилиш ва профилактик чора-тадбирлар орқали фаол иштирок этади. Масалан, оммавий тадбирлар вақтида улар хавфсизликни назорат қилиб, тартибсизликларнинг олдини олади. Селиманова С.М. ва Худойбердиев А.А. ўз ишларида “ички ишлар органларининг Миллий гвардия бўлинмалари билан ҳамкорликда оммавий тадбирларда жамоат тартибини сақлашнинг асосий йўналишлари”ни таҳлил қилиб, ҳамкорликнинг самарадорлигини таъкидлаганлар [3]. Бу ҳамкорлик жамоат тартибини сақлашда органларнинг бири-бири билан мувофиқлаштирилган ҳаракатларининг муҳимлигини кўрсатади, чунки ягона тизим орқали хавфсизлик даражаси ошади.

Мамлакатимизда ички ишлар органларининг фаолиятини модернизация қилиш бўйича амалга оширилган ислохотлар уларнинг самарадорлигини сезиларли даражада оширди. Замонавий технологиялар, масалан, видеоқўзатув тизимлари ва маълумотлар базаларининг жорий этилиши жиноятларни тезкор аниқлаш ва олдини олиш имконини берди. Шарипов С.С. ўзининг тадқиқотида “маълумот ва алоқа технологияларининг жорий этилиши фуқаролар учун бюрократик юкларни камайтириш, ҳуқуқ-тартибот ходимларининг вақтини тежаш, адолатни тез ва самарали амалга ошириш, кучлар ва воситаларни тез мобилизация қилиш ҳамда фуқаролар мурожаатларига тез жавоб бериш имконини берди” деб ёзади [4]. Бу фикр технологияларнинг жамоат тартибини сақлашдаги ролини таъкидлайди, чунки улар органларнинг ишини шаффоф ва самарали қилади.

Ички ишлар органларининг фаолиятида маълумот-таҳлилий ишлар муҳим ўрин тутди, чунки улар жиноятчилик ҳолатини ўрганиш ва чора-тадбирларни режалаштириш учун асос бўлади. Парамонов В.В. ўзининг асосида маълумот-таҳлилий ишларнинг илмий асосларини баён этиб, уларнинг ҳуқуқ-тартибот органлари фаолиятидаги ўрнини кўрсатган [5]. Бу ёндашув ички ишлар органларининг жамоат тартибини сақлашда илмий усуллардан фойдаланишини талаб этади, чунки фақат амалий тажриба етарли эмас.

Фуқаролар билан мулоқот ички ишлар органлари фаолиятининг муҳим қисми бўлиб, улар фуқароларнинг мурожаатларини тезкор кўриб чиқиш ва ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш орқали жамиятда ишонч муҳитини яратади. Жаглин А.В. жамоат хавфсизлигини “ижтимоий ҳодиса ва миллий хавфсизлик тизимининг элементи” деб ҳисоблаб, унинг ҳимоясида ички ишлар органларининг ролини таъкидлаган [6]. Бу фикр органларнинг фаолиятини миллий хавфсизлик билан боғлайди, чунки жамоат тартиби мамлакат барқарорлигининг асосидир.

Ички ишлар органларининг амалий фаолиятида ҳамкорлик муҳим аҳамиятга эга, хусусан, Миллий гвардия бўлинмалари билан бирга оммавий тадбирларда тартибни сақлаш. Шарипов С.С. “ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлиги соҳасида ҳамкорлигини такомиллаштиришнинг айрим жиҳатлари”ни таҳлил қилиб, ҳамкорлик механизмларини яхшилашни таклиф этган [7]. Бу ҳамкорлик органларнинг самарадорлигини оширади, чунки ресурсларни бирлаштириш орқали хавфсизлик даражаси юксалади.

Мамлакатимизда ички ишлар органларининг фаолиятининг ҳуқуқий асослари қонуний ҳужжатлар, масалан, ички ишлар органлари тўғрисидаги қонун ва бошқа норматив актларга асосланади. Исмоилов И. бу қонунни “ички ишлар органлари ислохотлари тизимида янги босқични белгилаган, ҳуқуқий бўшлиқлар, ноаниқликлар ва келишмовчиликларни бартараф этган” деб ҳисоблайди [8]. Бу қонун органларнинг вазифаларини аниқлаштириб, жамоат тартибini сақлашни асосий фаолият сифатида белгилайди.

Ички ишлар органлари фаолиятида муаммолар ҳам мавжуд, масалан, кадрлар малакасини ошириш ва моддий-техник таъминот. Талхигова Л. маълумот-таҳлилий ишларни такомиллаштиришни таклиф этиб, уларнинг самарадорлигини оширишни таъкидлаган [9]. Бу муаммоларни ечиш учун доимий тренинглар ва технологияларни жорий этиш зарур.

Ички ишлар органларининг жамиятга таъсири катта бўлиб, улар жиноятчиликни камайтириб, фуқароларнинг ишончини оширади. Зиёдўллаев М.З. жамоат тартиби ва хавфсизлигини бошқаришни такомиллаштиришнинг муҳимлигини таъкидлаган [10]. Бу таъсир мамлакатнинг барқарор ривожланишига хизмат қилади.

Хулоса қилиб айтганда, ички ишлар органлари жамоат тартибini сақлашда муҳим ўрин тутиб, қонун устуворлигини таъминлайди. Уларнинг фаолиятини янада такомиллаштириш орқали юртимизда хавфсиз ва барқарор жамиятни шакллантириш мумкин.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ismailov I. (2021). Scientific and practical magazine “Public safety,” #1, p.56.
2. Buriev B.V. Information-Analytical Activity and Its Role in Internal Affairs Bodies. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding.
3. Selimanova S.M., Khudoyberdiev A.A. (2021). The main directions of maintaining public order during public events in cooperation with the National Guard units of internal affairs bodies, p.57.
4. Sharipov S.S. (as quoted in Sultanov A.A., 2025). World Bulletin of Management and Law, Volume 46, p.20.
5. Paramonov V.V. (2002). Fundamentals of information and analytical work.
6. Zhaglin A.V. (2007). Public security as a social phenomenon and an element of the national security system. Bulletin of the Voronezh Institute of the MIA of Russia, No. 1, p.33.
7. Sharipov S.S. (2022). Some aspects of improving cooperation of internal affairs bodies in the field of public security. Journal of Law Research, vol. 7, issue 11, p.21.
8. Ismailov I. (as quoted in Sultanov A.A., 2025). World Bulletin of Management and Law, Volume 46, p.162.
9. Talkhigova L. (2011). Improvement of information and analytical work in the Department of Internal Affairs.
10. Ziyodullaev M.Z. (2008). Improving the management of public order and security activities of police bases.
11. Qushboqov S. Tilabov S. Axborot xavfsizligi hamda muhofazasi ta'minlashda huquqbuzarlik profilaktikasining roli //Science and innovation in the education system. – 2023. – Т. 2. – №. 11. – С. 45-47.
12. Охунов З.М., Қушбоқов Ш. Х. Талабалар томонидан содир этиладиган ҳуқуқбuzарликларни олдини олишга оид айрим мулоҳазалар //Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук. – 2022. – Т. 2. – №. 11. – С. 34-39.
13. Юлдашев Д.Х. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролигига мансубликни аниқлаш амалиёти натижалари таҳлили //Ўзбекистон Республикаси ИИБ Академиясининг ахборотномаси. – 2021. – С. 38.

14. Қушбоқов Ш.С. М. Ички ишлар органлари томонидан ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни ўрни //Science and innovation in the education system. – 2023. – Т. 2. – №. 13. – С. 73-76.
15. Юлдашев Д.Х. Ўзбекистон Республикасида боланинг фуқаролиги билан боғлиқ масалаларни тартибга солувчи ҳуқуқий механизмларни такомиллаштириш //Юрист ахборотномаси–Вестник юриста–Lawyer herald. – 2020. – Т. 4. – С. 38-43.
16. Қушбоқов Ш.Т. Ж. Ички ишлар органлари ходимларининг касбий маданият ва хизмат интизоми ҳуқуқий тартибга солиш истиқболи //Development of pedagogical technologies in modern sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 49-55.
17. Юлдашев Д.Х. Ўзбекистон Республикасининг маъмурий қонунчилик нормаларини такомиллаштиришга доир айрим мулоҳазалар //Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 10. – С. 9-11.

